

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademска udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

SUOČAVANJE SA PROŠLOŠĆU - DUG I TRNOVIT PUT!

Ines Aljović Mihajlović, MA, Programska službenica u Centru za zastupanje demokratske kulture - ACDC
ines.alovic@acdc-kosovo.org

Iza nas polako ali sigurno kaska deveta godina od kada su Beograd i Priština potpisali Briselski sporazum i međusobno se obavezali na postepenu normalizaciju odnosa, o kojoj su detalji precizirani u čak šest od petnaest tačaka ovog sporazuma. Devet godina međusobnog omalovažavanja, nipodaštavanja, vređanja, potkazivanja, čutanja. I dalje bez većih pomaka. Od postizanja sporazuma koji je bio kruna međusobnog dijaloga pa do današnjeg dana, Briselski sporazum su pratile brojne špekulacije, tenzije i razmirice kojima smo i sami svedočili. Pa ipak, bilo je i pomaka u smeru ispunjavanja međusobnih obaveza - posebno kada govorimo o integraciji čitavog pravosuđa, policijskih snaga, organizovani su kosovski izbori, a strane su se obavezale da jedna drugu neće blokirati. I tu sve staje.

Iako je „rak rana“ Briselskog sporazuma i glavni kamen spoticanja nepostojanje Zajednice srpskih opština, činjenica je da postoje i druga brojna nerešena pitanja kao što su katastar, energetika, tablice, i najbolnija „trauma“ nevećinskih zajednica sa Kosova - pitanje nestalih. Tema koja je naša sadašnjost i realnost, tema za koju je izvesno da neće još dugo nestati sa „dnevног redа“ kako pred domaćim tako i pred međunarodnim institucijama, a koja se tiče ne samo

Beograda i Prištine već čitavog „Zapadnog Balkana“. Problematika za koju mi, obični građani, nemamo posebno rešenje ali imamo opravданu bojazan, na osnovu iskustava iz prethodnih ratova tokom 20. veka, da se ovo pitanje neće rešiti ili će se izjavoviti, ili će pak biti urađeno neprofesionalno i površno, možda čak i parcijalno. Svima je već vrlo jasno da je pitanje nestalih lica pitanje čije je razrešavanje povezano sa politikom Beograda i Prištine, te da je ceo slučaj obavljen tajnama i manipulacijama.

Fakat je da smo kao narod koji živi na Kosmetu bili srećni što je pitanje nestalih, iznova, stavljeno na dnevni red dijaloga koji se na najvišem, političkom nivou vodi u Briselu pod okriljem Evropske unije. Posebno su porodice nestalih ovu novonastalu situaciju smatrale nekom vrstom podrške i vетра u leđa, blagog pomaka u komunikaciji dveju zajednica i konačnog prevaziilaženja problema i razdora koji je očigledan već dve decenije unazad. Do prosperiteta i napretka zasigurno neće doći ako međunarodne organizacije ne otvore svoje arhive jer je nesporno da su one bile prisutne na Kosovu u okviru mirovnih misija tokom i posle konfliktnog perioda i da zasigurno imaju dokumenta o svom radu, ali ona do sada nisu bila dostupna u funkciji

traženja nestalih lica. U ovom procesu bi morao da učestvuje i EULEX, jer su mnoge istine sakrivenе upravo pod njihovim okriljem. Jedan od takvih primera je iskopavanje grobnica na Žilivodama, koje je prekinuto upravo sa njihove strane. Ništa manje važan nije ni Haški tribunal. A ni NATO. KFOR. UNMIK. Svi su oni ostali slepi pred zločinima koji su se odigrali pred očima međunarodne zajednice koja je trebala da bude mirovna snaga na ratom zahvaćenom podneblju. Političari bi morali pokazati i tendenciju za proverom navoda Rezolucije Dika Martija o nestalima na Kosovu i o trgovini organima koja je usvojena još 2011. godine. Od članica Saveta Evrope se još 2011. godine tražilo da u najkraćem mogućem roku odgovore na zahteve o saradnji u istragama na osnovu zahteva Eulex-a i vlasti Srbije, kao i da maksimalno zaštite svedoke, ali se od tada skoro ništa nije promenilo.

Da ne govorimo na temu proteranih, kidnapovanih i ubijenih Roma na teritoriji Kosova, tokom ratne '98 i '99 godine. Na Kosmetu je živilo više od 30.000 Roma, sve do početka konfliktnog perioda. Sa svojih ognjišta je proterano više od 20.000 Roma, stotine je ubijeno, a sudska više hiljada pripadnika ove etničke grupe nije poznata. Dakle, među žrtvama nije bilo samo Srba i Albanaca.

Još jedna u nizu poteškoća koja čini da se težak položaj porodica nestalih još intenzivnije zakomplikuje jeste i to što se realno angažovanje Komisije za nestala lica obe Vlade svodi na puku komunikaciju i neispunjena obećanja data porodicama nestalih i kidnapovanih lica. Na to je zasigurno uticala zabrana prištinskih vlasti koje su onemogućile ulazak Veljka Odalovića na teritoriju Kosova. Time je došlo do totalnog zastoja. Obstrukcija je porodicama „donela“ manjak odgovora, informacija, mira, istine, nade koje zaslužuju, nevezano da li govorimo o porodicama kosovskih Srba ili kosovskih Albanaca. Ipak, postoji vera da će neko moći da urazumi prištinsku stranu koja će ovo pitanje konačno i trajno depolitizovati.

Na teritoriji Kosova se i dalje traga za preko 1600 nestalih lica, ali niko ne sme da prenebregne činjenicu da je među tim licima bilo blizu 600 Srba i drugih nealbanaca. Porodice čekaju odgovore ne samo o nestalim Srbima, već i Albancima, Romima i o ljudima drugih nacionalnosti koji su nestali tokom ratnih dešavanja na Kosovu jer je svaka žrtva podjednako važna, bez obzira na versku i nacionalnu pripadnost, bez obzira kojim jezikom govoriti i kojem se Bogu moli. Civilne žrtve su stalni, najbolniji, opterećujući podsetnik da, kada govorimo o pregovorima Beograda i Prištine, do poboljšanje bilateralnih odnosa neće doći sve dok se ovo poglavje naše prošlosti ne bude zatvorilo. Konačnim rešenjem pitanja nestalih stvaraju se temelji za bolju budućnost i kvalitetnije međuljudske odnose. Najzad, starije a posebno mlađe generacije, moraju da se oslobođe negativnog narativa koji je uperen prema pripadnicima suprotne afilijacije. Sve dok se ljudi ne oslobođe predrasuda, barijera i straha od realnosti i od otvorenog razgovora - nema prostora za napredak i pomirenje.

Za kraj, rešavanje problema nestalih jedan je od ključnih, ako ne i glavnih faktora za konačno pomirenje zajednica na Kosovu. Hiljade nestalih osoba 23 godine nakon sukoba stalni su podsetnik na štetu učinjenu u prošlosti i prepreka za uspostavljanje odnosa među ljudima. Rešavanjem ovih pitanja idemo napred ka održivoj i svetlijoj budućnosti, pa čak i ka pomirenju. I dalje je brojka od 1600 nestalih lica prevelika cifra za ovako malu teritoriju kakva je Kosmet, a izostaje volja vlasti da ulože napore kako bi se ovo pitanje rešilo objektivno i nepristrasno. Ipak, treba da se vodimo idejom da je pravda spora, ali dostižna i da moramo ostati istrajni i strpljivi kako bi se žrtve (nestala lica) našle i dostoјno sahranile, a njihove porodice dobiti satisfakciju u smislu konačne spoznaje istine - gde su i kako stradali njihovi najmiliji.

NA MLADIMA OSTAJE SVET I TEŠKO NAMA, AKO NE KRENEMO DA POSTAVLJAMO PITANJA

Foto: IEP/Andreja Damnjanović

Naim Leo Beširi, direktor Institut za evropske poslove

naim-leo.besiri@iea.rs

Dijalog Beograda i Prištine uveliko je zašao u treću deceniju. To znači da su među nama uveliko odrasli dvadesetogodišnjaci koji su rođeni posle NATO intervencije kojom je sprečena repriza iz Srebrenice. Drugim rečima, o odnosu institucija Srbije i političkih lidera prema Kosovu, Albancima koji tamo žive, NATO bombardovanju i koja su mu zlodela prethodila, mladi ljudi mogu da dobiju informacije od političara i iz medija, jer obrazovni sistem period ratova devedesetih obrađuje na poslednjim stranicama kada se mladi već uveliko raspuste.

Prazninu u znanju popunjavaju mediji, opskurni sajтови i još opskurniji influensi i političari koji su vinovnici ratnih dešavanja ili žeze da ugrabe koji jeftini nacionalistički glas, ali ih sve karakteriše gotovo potpuno odsustvo samokritike i nikako ne daju odgovor na pitanje zašto se «najmoćnija sila u poznatom delu univerzuma», kako je Pink reklamirao NATO 1999, okomila na majušnu Jugoslaviju. Takođe, nedostaje odgovor na pitanje zašto i o čemu 2022. predsednik Republike pregovara sa «samoproklamovanim» institucijama i premijerom «samoproglašene» države Kosovo.

Dok nedostaju ta pitanja, nedostaju i relevantni podaci koji su prethodili samoproklamovanju. Mladima u Srbiji je nepoznata činjenica o Miloševićevom režimu koji je progonio slobodnomisleće i obrazovane Albance na Kosovu od momenta kada je održao govor na Gazimestanu. Slao je miliciju da zastrašuje, bije i zatvara po kazamatima širom Srbije sve one koji su se drznuli da zahtevaju autonomiju unutar Srbije. Izbacio je s posla profesore univerziteta, a godinama su se deca mog tadašnjeg uzrasta školovala krijući se od Miloševićevih pendraka po podrumima i privatnim kućama. Svako ko je iole imao kapacitet da okupi Albance, da ih udruži i motiviše, režim se na istog obrušio svom silom. Ukoliko se koji Srbin ili drugi nealbanac okuražio da zaštitи komšiju, režim ga je isto tretirao.

Kako zatvaranje, zastrašivanje i otpuštanje nije urodilo plodom, vladajućoj eliti je palo na pamet da sprovede ono što je na teritoriji današnje Republike Sрpske već bilo sprovedeno. Da se 15% teritorije Srbije očisti, kako bismo dobili od Albanaca čisto Kosovo. U tu svrhu upregnuti su vojska i

policija, ali i paravojne formacije, u narodu poznati kao krvoločni šverceri bele tehnike. U krakom vremenskom roku, neposredno pred rođenje mladih s početka ovog teksta, oružana sila pod komandom Beograda je proterivala naše albanske sugrađane u pravcu Makedonije, Albanije i Crne Gore, cepala im dokumente s namerom da ne mogu da se vrate. UN agencije procenjuju da je pred bombardovanje oko 800.000 Albanaca iseljeno iz svojih kuća. One koji su odbijali da odu, policajci, vojnici i paravojnici su ubijali, a neke pre toga i silovali.

Mladima je nepoznata informacija da je na osnovu 31.600 dokumenata iz različitih izvora, među kojima je i veliki broj izjava žrtava i svedoka ratnih zločina, ukupno 13.535 ljudi ubijeno ili nestalo tokom rata na Kosovu. Po broju ubijenih 10.812, kosovski Albanci čine najveći broj žrtava, zatim Srbi 2.197, dok Romi, Bošnjaci, Crnogorci i drugi nealbanci čine 526 žrtava. Više od 1600 ljudi se i dalje vodi kao nestalo. Ove podatke nije sistematično popisala neka državna agencija Srbije, već nevladina organizacija Fond za humanitarno pravo.

Sva ova zlodela prethodila su NATO bombardovanju od 78 dana tokom kojeg je od NATO dejstava život izgubilo 454 civila i 300 pripadnika oružanih snaga. Prema detaljnim poimeničnim podacima stradalih koji su javno dostupni na sajtu Fonda, među civilima je 207 srpske i crnogorske nacionalnosti, 219 civila Albanaca, 14 Romskih civila i 14 drugih nacionalnosti. Ukupno je stradalo 274 pripadnika VJ/MUP, i 26 pripadnika Oslobođilačke vojske Kosova (OVK). I dan danas se ovim podacima manipuliše, pa za godišnjicu bombardovanja 24. marta podaci se kreću od «par hiljada» do čak 5000 civila stradalih od bombi NATO-a, u zavisnosti od toga koji medij gledate ili čitate. Svim tim podacima nedostaje izvor, jer ni jedan državni organ nije popisao stradale civile, dok se podaci o ljudskim gubicima u MUP/VJ poklapaju s podacima u knjizi Junaci otadžbine koju je izdala Savezna vlada 2000. Tu je taj prostor kojim se i omladina obmanjuje.

Kapitulacijom Jugoslavije u Kumanovu i odlaskom institucija Srbije s Kosova, dojučerašnja teroristička organizacija, a onda strana u sukobu, OVK, krenula je u osvetu, u ubijanje i proterivanje Srba i drugih nealbanaca koje je smatrala da su bili kolaboracionisti.

Danas imamo desetine hiljada proteranih, hiljade života izgubljenih i toliko unesrećenih porodica što je kulminiralo martovskim neredima 2004. kada je bez ikakve kontrole i zaštite, hiljade Srba proterano, stotine srpskih kuća uništeno i desetine verskih objekata oskrnavljeno.

Iz razgovora s premijerom Kurtijem od prošle nedelje, osamnaest godina posle pogroma, deluje mi da albanska strana u Prištini nema nameru da napravi društvo koje prihvata građane Kosova srpske nacionalnosti, kao sastavni deo svoje budućnosti. Neretko se na malo Srba koji su ostali gleda kao na remetilački faktor kome se vrše ustupci. Iako po zakonu i ustavu Kosova, Srbi imaju daleko veća prava kao manjina u bilo kojoj evropskoj zemlji, sprovođenje ideje tih slova ustava nije vidljivo u praksi. Odgovornost za to podjednako dele Beograd i Sever Kosova, ali i Priština.

Priština ističe argument da se ne može integrisati građanin Kosova koji ne priznaje njenu državnost. Kao da će priznavanjem kosovske nezavisnosti naprasno bujati blagostanje u Gračanici. Ipak, argument stoji da je to preuslov, kao što je i razumevanje i učenje jezika, kako biste recimo mogli da radite u javnoj službi. Beograd i kontrolisani političari sa Severa Kosova, formiranjem Srpske liste stavili su pečat bilo kakvom pluralizmu političkog angažovanja Srba na Kosovu. Taj pečat na neko duže vreme voskiran je ubistvom Olivera Ivanovića. Nemogućnost Srba s Kosova da uđu u dijalog s prištinskim institucijama bez da dobiju dozvolu sa Severa, čitaj s Andrićevog venca, dalje otežava tešku situaciju u kojoj žive mnogi Srbi, pogotovo južno od Ibra.

Za razumevanje procesa dijaloga i njegovih dometa, važno je da sagledamo uzroke problema u kojima se nalazimo. Oni leže u istinski neprihvatanju Albanaca kao ravnopravnog naroda s kojim bismo delili životni prostor. Premijerka Brnabić ih je nazivala ljudima iz šume, Milošević separatistima, a Pašićevi radikali su 1913. smatrali da se demokratski Ustav zlatnog doba Srbije ne može proširiti na novodobijenu oblast Kosova jer stanovnici tih krajeva nisu dovoljno kulturni te da nisu dovoljno politički razvijeni.

Diplomatski izvori navode da se upravo tako institucije Srbije ophode prema sagovornicima iz Prištine od

Koštunićine vlade i prvih pregovora po evropskim gradovima, preko Borka Stefanovića do Dačića i Vučića. Kada ne prihvataste činjenicu da naspram vas sedi ljudsko biće koje je politički predstavnik naroda s kojima deklarativno želite dugotrajan mir, onda i ne čudi što pregovori traju decenijama.

U međuvremenu, milenijalsi i bumeri postaju umorni i više spremni da veruju da je Kosovo izgubljeno, ali nova generacija, rođena posle 1996, generacija zed kako se naziva, ima mnogo konzervativnije stavove od svojih roditelja, deka i baka. Tako skoro 40% građana smatra da je Kosovo izgubljeno, u starosnoj granici 30-44 procenat ide do 50%, ali kod generacije Z taj podatak je ispod proseka i iznosi oko 36%, prema istraživanju javnog mnjenja koje Institut za evropske poslove sprovodi već sedam godina, a objavljeno je prošle godine. Ista razlika u odgovorima u odnosu na dve generacije postoji i na pitanja: da li biste podržali nezavisnost Kosova da bi Srbija brže napredovala ka EU, da li mislite da je ostvarivo da Srbija opet ima punu kontrolu nad Kosovom i kako biste glasali na referendumu o nezavisnosti gde se odgovori "ZA" razlikuju u gotovo 10% u korist milenijalaca.

Postavlja se pitanje kako je moguće da generacija koja nije ni bila rođena tokom sukoba ili je bila premlada da budu savremenici događaja devedesetih ima značajno negativnije i konzervativnije stavove od svojih roditelja. Odgovor je jednostavan i uključuje više faktora. U potpunom odsustvu društvenih

vrednosti prosvetni sistem nema moralne skrupule, resurse, a ni znanja da mladima ponudi obrazovanje neophodno za demokratsko i otvoreno društvo. Usled nedostatka veština za kritičko razumevanje stvarnosti mladi su podložni medijskom i političkom uticaju koji su dominantno nacionalistički. I na kraju, svi ti koji su ubijali hiljade Albanaca, Bošnjaka i Hrvata, slobodno se kreću i dan danas među nama. Oni su u institucijama moći, na slavama, rođendanima, u vestima i drže predavanja po fakultetima. Na sve to, treba dodati i smišljeno organizovanu propagandu domaćeg i stranog faktora kao i krupnog kapitala kojima ne odgovara otvorena, demokratska Srbija, zasnovana na vladavini zakona i koja se pomirila sa susedima.

Ne treba mnogo ni kriviti generaciju zed, bumeri su nam uništili prošlost i sadašnjost, a milenijalsi se pre svega nisu izborili sa svojim roditeljima i još nisu masovno počeli da pitaju svoje stare, gde ste bili i šta ste radili dok se ubujalo u naše ime? Kada se ta pitanja budu postavljala masovno međ mojom generacijom, možda bismo dolazili do odgovora koji su tu, oko nas, ali duboko zakopani i skriveni, kao i sudbine 1600 nestalih s Kosova. Do tada, živećemo upravo ovakve živote kakve živimo i nemo ćemo gledati kako razvijen svet i dalje napreduje, a mi se godinu i po dana svađamo oko nalepnica za registracije, jer je to valjda suština pregovora po Vučiću i Kurtiju.

NSI: Pitanje nestalih i status SPC: ima li u dijalogu prostora za značajan pomak?

Kada je jula 2020. dijalog o normalizaciji odnosa između Beograda i Prištine nastavljen nakon 18-mesečne blokade, na briselski sto su stavljene i nove teme. Nova društvena inicijativa bavila se proteklih meseci dvema od tih novih tema – pitanjem rešavanja sADBNE nestalih i statusom SPC, a rezultati istraživanja predstavljeni su u Severnoj Mitrovici u petak, 22. jula 2022. godine.

Pitanje nestalih je predmet pregovora već dve godine, a optimisti najavljuju i napredak u vidu zajedničke izjave dve strane o ovoj temi.

U analizi "Igra brojki – Rešavanje pitanja nestalih 20 godina kasnije" autorke Milice Radovanović puža se uvid u to koliki je napredak ostvaren u rešavanju pitanja nestalih lica na Kosovu, koji su propusti načinjeni u rešavanju ovog pitanja u prethodne dve decenije i koliko zvanično uključivanje ove teme u dijalog Beograda i Prištine može da doprinese njegovom rešavanju, sa naglaskom na iskustva članova porodica nestalih iz srpske zajednice na Kosovu.

Izveštaj "Igra brojki-Rešavanje pitanja nestalih 20 godina kasnije" dostupan je na [srpskom](#), [albanskom](#) i [engleskom](#) jeziku.

Na listi osam tema koje su nakon obnavljanja dijaloga dogovorili tadašnja vlada Avdulaha Hotija i srpska strana, našla se i tema statusa Srpske pravoslavne crkve. Spremnost vlade Aljbina Kurtija da ovaj dogovor bivšeg pregovaračkog tima ispoštuje upitna je, slažu se brojni sagovornici NSI istraživačice Milice Andrić Rakić.

Ona u analizi opcija javnih politika "Nova jabuka razdora: SPC u dijalogu o normalizaciji" se ispituje verovatnoća uključivanja pitanja statusa Srpske pravoslavne crkve u dijalog o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine i prihvatljivost različitih modela eventualnog učešća predstavnika crkve u pregovorima za zajednice kosovskih Srba i kosovskih Albanaca.

Izveštaj je dostupan je na [srpskom](#), [albanskom](#) i [engleskom](#) jeziku.

Zajedno za okvir pregovora i uspešan proces

Savet za inkluzivno upravljanje ponovo se sastao sa Saveznim ministarstvom spoljnih poslova Švajcarske na okruglom stolu visokih zvaničnika glavnih političkih partija Srbije i Kosova 8-10. jula 2022. godine u Soloturnu, u Švajcarskoj. Učesnici su razgovarali o pitanjima i principima za bolji okvir za pregovaranje o sporazumu između Kosova i Srbije. Okrugli sto je deo većeg projekta o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije koji se finansira i sprovodi u saradnji sa Saveznim ministarstvom spoljnih poslova Švajcarske. Među učesnicima je postojao konsenzus da je neophodan iskorak u sporu Srbije i Kosova i da sve strane treba da traže put do rešenja. [Link do kratkog izveštaja sa diskusija](#).

Predstavljanje istraživanja - Položaj žena na severu Kosova

NVO ACDC je 14. jula organizovala javnu diskusiju u okviru projekta „Žene za žene – ujedinjene i osnažene“. Istraživanje koje je imalo za cilj da ispita percepciju žena sa severa Kosova o njihovom položaju u društvu i inkluziji u javnom životu je predstavljeno na ovoj diskusiji.

Glavni cilj ovog istraživanja jeste da analizira položaj žena na severu Kosova, kao i da, detaljno, predstavi koliko smo, kao društvo, postigli uspeha u prevazilaženju rodnih stereotipa i barijera. Pored rezultata istraživanja, razmatrane su i preporuke koje bi mogle uticati na poboljšanje položaja žena, kao i načini za prevazilaženje rodnih stereotipa i barijera. Panelisti su bili Blagica Radovanović, NVO Santa Marija, Biljana Milošević Jaredić, doktor kliničke psihologije i šef Katedre za psihologiju Filozofskog fakulteta i Ines Aljović Mihajlović, projektna službenica u NVO ACDC. Istraživanje je dostupno [OVDE](#).

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljaju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuira se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 45 (jul 2022.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju neophodno zvanične stavove Ambasade Kraljevine Norveške, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, kao ni Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, niti InTER-a.